

Опасна законодателна инициатива заплашва да се превърне в тежък удар срещу свободата на словото, правото на информация и демокрацията

В последните години атаките на властта в България срещу правото на информация и свободата на словото се увеличават. Европейският стандарт е обратен – все по-широки и сериозни гаранции за свободата на словото, а у нас някои политици се опитват да вървят в обратна посока.

На 07 октомври група народни представители са внесли проект за изменение и допълнение на Наказателния кодекс, с който се предлага въвеждане на до 6 години затвор или глоба за публикации на информация за нечий личен живот „без негово съгласие“. Този текст е прокаран експерсно на 09 октомври във водещата Комисия по конституционни и правни въпроси, по непрозрачен начин, без да бъдат спазени предвидените срокове за неговото обсъждане, и без заинтересованите групи да са имали възможността да се запознаят с текста и да представят свои становища и мнения.

Предлаганата „защита на личния живот“ чрез създаване на нов състав на престъпление в Наказателния кодекс всъщност е категорична мярка в посока ограничаване на свободата на словото и правото на информация, тоест форма на цензура. Това е удар срещу демокрацията, тъй като по думите на [Европейския съд по правата на човека](#) свободата на словото е в основата на понятието за „демократично общество“. В никоя цивилизована европейска държава в последните десетилетия не е въведена защита чрез затвор срещу „прекомерна свобода на словото“. Такива правни средства са характерни за деспотични режими като този на Путин в Русия.

Нещо повече, престъпление „засягане на личния живот“ чрез публикации не е съществувало в най-тъмните сталински времена на Народна Република България. Сегашният Наказателен кодекс е от 1968 г., т.е. отпреди „мекия комунизъм“, и в него такава престъпление не фигурира. Слизането под нивото на комунистическия тоталитарен режим с предложение за 6 години затвор може да ни изравни по антидемократичност с деспотии като Русия и може би Китай.

Тази стъпка се прави в момент, в който България трябва да изпълни (до април 2026 г.) Директивата срещу делата-шамари чрез изменение в Гражданскопроцесуалния кодекс, за което е създадена работна група в Министерството на правосъдието. Тоест Европейският съюз изисква твърди мерки за защита на свободата на словото от много по-меката форма на репресия граждански искиове за клевета и обида, заведени при злоупотреба с право. В същия момент държавата не само не е въвела още директивата, но всъщност върви наобратно – чрез въвеждане на характерни за Средновековието мерки за гонение на свободното слово.

ПРОГРАМА ДОСТЪП ДО ИНФОРМАЦИЯ

От мотивите на законопроекта не става ясно какви конкретни обществени нужди са го наложили. Има общи приказки и мрънкания, че държавата можела да си реши как да си защитава основни права, но факти няма. За сметка на това има други факти. В момента се водят поредица от дела шамари срещу [Медияпул](#), [Капитал](#), [BIRD](#), [Бивол](#) и други медии, граждански активисти и организации от недоволни от критични публикации политици, бизнес фигури, търговски дружества, личности от подземния свят. Дори се опитват чрез [тълкувателно решение на Върховния касационен съд \(ВКС\) и Върховния административен съд](#) да позволят на юридически лица – фирми и държавни институции, да претендират от журналисти, медии и граждански активисти суми за обезщетение за неимуществени вреди.

Едно от делата е по иск на брата на депутатка и председател на парламентарна комисия срещу журналисти от BIRD за разследване, при което са изнесени данни, че е пътувал из света в подозрителен синхрон с известната криминална фигура Таки. Друг бизнесмен, спряган публично за партньор на същия герой, води поредица дела срещу БЪРД, Капитал и Бивол и техни журналисти за разкритията им около т.нар. „Златен гьол“ през 2022 г. и афери по други гранични зони. Дела водят и депутатите Калин Стоянов, бивш министър на вътрешните работи, и Лъчезар Иванов, жегнати от критични публикации. Наскоро наскърбеният от статии в Медияпул съдия Михайлов бе възнаграден от ВКС с обезщетение от 20 000 лв., което с лихвите и разносните надхвърли 50 000 лв. Това е действителният контекст, в който група депутати се опитват да „защитават личния живот“.

Интересно е, че въпреки поне 3 решения на Конституционния съд в предлагатата разпоредба не е направено изключение за политиците, държавните служители, магистратите и другите публични фигури, чийто личен живот подлежи на защита в много по-малка степен от този на частните лица.

Всъщност личният живот на българските граждани и въобще на всички у нас е много добре защитен от [Общия регламент за защита на данните \(GDPR\)](#), който предвижда солени глоби, достигащи до милиони евро. Нарушаването на никое друго човешко право не се измерва в глоби с такъв размер. Това е достатъчна защита, а и през 2019 г., по конституционно дело № 4, Конституционният съд се наложи да озапти подобна, но много по-безобидна законодателна инициатива, която предвиждаше по 10 критерия да се преценява кое слово, засягащо личните данни, е „журналистическо изразяване“. Тогава разпоредбата (в Закона за защита на личните данни) бе обявена за противоконституционна.

Накратко, върви се срещу Конституцията, [Европейската конвенция за правата на човека](#) и правото на Европейския съюз, с неясно какви цели. Но можем да кажем какви са евентуалните резултати – удари по свободните медии и журналисти и гражданските активисти, които бездуго намаляват, по политиците от опозицията, по всеки инаквомислещ, дръзнал да споделя информация за аферите на политици и държавници.

И не на последно място – в мотивите на проекта се подчертава, че тази „защита“ е различна от защитата при обида и клевета. Точно така, просто казано, тази „защита“ за разлика от защитата срещу клевета, ще бъде срещу истинско слово, което не се спори, че не е лъжа, но не е удобно на някого и затова се обявява за намеса в „личния живот“.